

یارانه مستقیمی که استخوان سینه و پای مرغ شد؟

از همایون دارابی

بودجه سال آینده ایران دارای یک بند متفاوت و جدید نسبت به بودجه سال‌های گذشته است. در این بند دولت آقای خاتمی متعهد می‌شود در قالب طرح اعطای یارانه مستقیم هر سه ماه یک بار مبالغی را به صورت نقدی به حدود ۳/۵ میلیون خانوار با جمعیتی بالغ بر ۱۰ میلیون و ۸۰۵ هزار نفر بپردازد.

براساس بند ۵ تبصره ۲۷ بودجه سال آینده کل کشور، دولت پذیرفته است با هدف ترمیم قدرت خرید خانوارهای کم‌درآمد ۲۱۲ میلیارد تومان از وجوه حاصل از افزایش بهای فرآورده‌های نفتی را در قالب طرح پرداخت یارانه (کمک) مستقیم به ۱۱ گروه ذکر شده در متن این تبصره بپردازد. جدول شماره یک شامل گروه‌های مشمول طرح پرداخت یارانه مستقیم است.

در واقع مورد مندرج در این بند سرآغاز اجرای قسمتی از برنامه سوم توسعه کشور است که براساس آن دولت تا پایان برنامه سوم بخشی از درآمد حاصل از فروش حامل‌های انرژی را برای بهبود وضع گروهی از جمعیت ۴ دهک (۴۰ درصد) پایین جمعیت شهری و روستایی کشور هزینه خواهد کرد. در طرح کلی برنامه سوم، دولت طی سال‌های ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۳ از محل افزایش بهای حامل‌های انرژی (شامل فرآورده‌های نفتی و برق) جمعاً به صورت ناخالص ۱۳ هزار و ۳۱۰ میلیارد تومان و به صورت خالص ۷ هزار و ۹۸۶ میلیارد تومان درآمد مازاد خواهد داشت که یک‌هزار

بر این مبنای، در سال آینده که نخستین سال اجرای برنامه سوم توسعه است و در نخستین گام، بهای بنزین به هر لیتر ۴۵۰ ریال و بهای بقیه حامل‌های انرژی به طور متوسط ۲۰ درصد نسبت به بهای سال جاری افزایش خواهند یافت.

اما اینک سؤالی با این محتوا مطرح است که چگونه دولت و کارگزاران اقتصادی آن با تمام مخالفت‌های آشکار خود تن به پرداخت یارانه‌های جدیدی داده‌اند، در حالی که قبلاً و در هر فرصتی، در چارچوب دفاع از سیاست تعدیل، از پرداخت یارانه غیرمستقیم به گندم، قند و شکر، روغن، سم و بذر و کود شیمیایی، واکسن دامی، دارو و

حتی شیر، پنیر و گوشت و یارانه ادعایی در مورد سوخت شکایت می‌کردند - و می‌کنند.

با اجرای این برنامه در واقع زندگی عده کنیری همچون ۲ میلیون و ۳۰۶ هزار حقوق‌بگیر رسمی، به بودجه دولت وابسته خواهد شد. اگرچه شاید بتوان پرداخت یارانه مستقیم از محل افزایش بهای سوخت را به گونه‌ای هدفمند ساختن پرداخت یارانه سوخت و حذف بخشی از

و چهل و یک میلیارد تومان آن را در شهرها و چهارصد و شش میلیارد تومان دیگر را در روستاها صرف حفظ و بهبود قدرت خرید ۴ دهک پایین جمعیت کشور خواهد کرد. البته باید دانست دولت از محل عواید ناشی از افزایش بهای حامل‌های انرژی ۶ هزار و ۵۳۹ میلیارد تومان درآمد خالص را صرف هزینه‌های جاری و عمرانی خویش خواهد کرد.

آن دانست، اما نباید فراموش کرد که دولت در مورد یارانه مستقیم متعهد به تأمین و پرداخت وجوه نقد به میلیون ها نفر است، حال آنکه در مورد سوخت این تعهد به صورت نسبی و در قالب تحویل فرآورده‌ها با حذف بهای اصل نفت خام انجام می‌شود. با توجه به اینکه بحث پرداخت یارانه مستقیم در ایران یکبار در چند سال گذشته در مورد مرغ و تخم‌مرغ اجرا شد که به شکست انجامید. در آن زمان وعده داده شد با حذف کوبین مرغ و تخم‌مرغ، ماه‌التفاوت قیمت این مواد غذایی با بهای کوبینی آن به صورت نقدی به خانواده‌ها پرداخت می‌شود، اما این کار بیش از یک بار و آن هم در سطح محدود اجرا نشد و لذا اکنون که قیمت مرغ به هر کیلو ۱۱۰۰۰ ریال رسیده است، بسیاری از خانوارهای ایرانی از خوردن آن محرومند و تنها می‌توانند استخوان سینه و پای مرغ را تهیه و مصرف کنند. گوشت سینه و ران مرغ را از مساهترین می‌خورند و استخوانش به سفره خانوارهای کم‌درآمد راه می‌یابد! بنابراین، جای شک و تردید در مورد تداوم اجرای بند ۵ تبصره ۲۷ بودجه سال ۱۳۷۹ هم وجود دارد.

پیامدهای ناگوار ادامه تورم

در مورد چگونگی اجرای بند ۵ تبصره ۲۷ بودجه سال آینده و نیز سیاست پرداخت یارانه مستقیم، نکات دیگری هم به این شرح قابل طرح است:

۱- وخامت روزافزون وضع کم‌درامدها

متأسفانه در مورد پرداخت یارانه مستقیم بحث تنها به افزایش قیمت سوخت و توزیع بخشی از درآمد حاصل از آن محدود نمی‌شود و

**کمترین زیان
پرداخت یارانه
مستقیم (البته
اگر عملی شود)
این است که
سبب وابستگی
عده زیادی به
صندوق دولت
خواهد شد.**

اقتصادی و معیشتی افشار پایین جامعه است. در ۹ سال اخیر کشور همواره با تورم‌های شدید و گاه تورم‌های بالای ۲۰ درصد مواجه بوده است. از سوی دیگر وضع توزیع درآمد در میان دهک دهک اجتماع بسیار بد و نامتعادل بوده است، به عنوان مثال در سال ۷۶ سهم درآمدی ۲ دهک پایین (۲۰ درصد فقیرترین افراد جامعه) تنها ۴/۷۱۲ درصد بوده است، حال آنکه ۲ دهک بالای (۲۰ درصد ثروتمندان افراد جامعه) ۴۸/۱۲۲ درصد درآمد را کسب کرده‌اند که به نظر می‌رسد این وضع در سال‌های ۷۶ و ۷۷ بدتر شده باشد. از سوی دیگر نرخ رشد پایین اقتصادی کشور و تورم شدید بر وخامت اوضاع افراد فقیر افزوده است. براساس جدول شماره دو، بخش زیادی از جمعیت شهری و روستایی کشور زیر خط فقر قرار دارند، از این رو دولت به روشنی می‌داند در چنین شرایطی هرگونه افزایش یا ادامه تورم بالا، آن هم هر ساله، بدون ایجاد پوشش‌های حمایتی برای افشار پایین جامعه، می‌تواند به سخت‌تر شدن وضع برای دهک‌های پایین و ریزش شدید جمعیت کشور به زیر خط فقر بینجامد و این وضع به نوبه خود می‌تواند پیامدهای نامناسب سیاسی، اجتماعی به بار آورد. از سوی دیگر نگاهی دوباره به جدول یک، نشان می‌دهد که گروهی از دریافت‌کنندگان یارانه مستقیم در سال آینده افشار مشمول پوشش صندوق‌های بازتنسنگی لشکری و کشوری و مستمری‌بگیران تأمین اجتماعی هستند که

دارای ریشه‌های عمیق‌تری است که به آنچه که از سوی دست‌اندرکاران، وجود جلوه‌های خشن فقر در جامعه خوانده می‌شود، باز می‌گردد. نگاهی به وضع تورم، نرخ رشد اقتصادی و سهم ۴ دهک پایین درآمدی از درآمد ملی نشان‌دهنده شرایط بد

PARS-CO ADVERTAZING CO.

مشاوره، برنامه‌ریزی و بودجه‌بندی
تبلیغات سالانه موسسه‌ها و شرکتها

آگهی‌های تبلیغاتی
کانالوک و بروشور
سررسید و سایر سفارشهای تبلیغی

ارائه CD از طرحها و منابع اسکن شده شما

پارس گل

پیامهای تبلیغی شما در پارس گل جلوه‌های دیگر دارند

تلفن: ۸۸۴۲۷۳۰ (خط ۳) - فاکس: ۸۸۳۲۳۶۱ - صندوق پستی: ۵۴۶۷-۱۴۱۵۵

جدول دو - درصد جمعیت شهری و روستایی زیر خط دوم فقر

سال	درصد جمعیت شهری	درصد جمعیت روستایی
۶۷	۱۲/۹	۲۱/۳
۶۸	۱۳/۹	۲۰/۸
۶۹	۱۲/۱	۲۰
۷۰	۱۲/۳	۲۳/۵
۷۱	۱۲/۲	۲۲/۱
۷۲	۱۱/۷	۲۳/۶
۷۳	۱۰/۲	۲۱/۸
۷۴	۱۱/۴	۲۱/۳
۷۵	۱۲/۱	۲۲/۹

بخشی از این وضع به دلیل ضعف عمومی این نهادها در حرکت همراه با تورم و تعدیل حقوق و مستمری افراد تحت پوشش است. در واقع این نهادهای حمایتی خود نیازمند حمایتند و هم با مشکلات شدیدی دست به گریبان هستند. جدول سه، وضع این سه نهاد را نشان می‌دهد. به نظر می‌رسد نهادهای موازی دیگر نیز وضع چندان بهتری از این سه نهاد نداشته باشند.

۲- نحوه پرداخت یارانه مستقیم

توجه به ارقام جدول یک، ما را به این نتیجه می‌رساند که تنها ۱۱/۷ درصد مبلغ یارانه مستقیم به افراد نیازمندی که در حال حاضر تحت پوشش هیچ نهاد حمایتی قرار ندارند و در واقع ناشناخته

جدول یک گروه‌های مشمول دریافت یارانه مستقیم در سال ۷۸

* ارقام میلیارد ریال

گروه‌های مشمول	اعتبار	سهم %
حقوق بگیران بخش عمومی	۱۵۴	۷/۲۵
بازنستگان کشوری و لشکری	۱۹۶	۹/۲۳
انبارگران (خانواده‌های شهدا و جانبازان)	۱۵۰	۷/۱
بازنستگان تأمین اجتماعی	۵۰۸	۷/۴۴
نیازمندان شهری تحت پوشش سازمان‌های حمایتی	۵۱۸	۲۴/۴
نیازمندان روستایی و عشایری تحت پوشش سازمان‌های حمایتی	۴۱۱	۱۹/۳۶
نیازمندان روستایی و عشایری غیر تحت پوشش سازمان‌های حمایتی	۱۷۸	۸/۳۸
بیمه شدگان تأمین اجتماعی	۲۳۰	۱۰/۸۳
خویش‌فرمایان شهری	۵۷	۲/۶۸
خانوارهای با سرپرست زن غیر تحت پوشش سازمان‌های حمایتی	۶۰	۲/۸۲
نیازمندان شهری غیر تحت پوشش	۱۰۰۸	۰/۵۱
کل	۲۱۲۲/۸	۱۰۰

چگونگی انتخاب افراد نیازمند، نفس اعلام و پرداخت یارانه مستقیم، ضمن افزودن به وابستگی مردم به دولت سبب بروز ناهنجاری‌های روانی در سطح جامعه خواهد شد و همواره ممکن است مردم احتمال نگرش تبعیض‌آمیز از سوی دولت را مدنظر قرار دهند. همچنین پرداخت یارانه مستقیم به صورت نقدی و هر سه ماه یکبار با توجه به رشد محدود اقتصادی

کشور سبب بروز تورم در جامعه می‌شود. دولت در حال حاضر اگرچه خود را ناچار از پرداخت یارانه مستقیم می‌بیند اما باید در نظر داشته باشد این روش یا هر روش دیگری نمی‌تواند اثری بیشتر از تأثیر یک مسکن موقت با اثر مخرب دراز مدت برای اقتصاد بیمار کشور داشته باشد. پرداخت یارانه مستقیم از محل افزایش بهای حامل‌های انرژی ساده‌ترین روش کار است که به هیچ وجه نمی‌تواند جایگزین لزوم مهار تورم در سطح ۲ تا ۳ درصد، مهار افزایش بودجه دولتی و ایجاد رونق اقتصادی در کشور شود. جامعه باید از طریق تلاش و فعالیت سالم و به دور از هرگونه تبعیض و انحصار، کسب درآمد کند. آویزان کردن

نظر دولت پنهان‌نمانده است، زیرا در بخش ۲ بند ه تبصره ۲۷، دولت پیش‌بینی کرده است نسبت به جریمه افرادی که درآمد خود را غیرواقعی اعلام می‌کنند یا درآمد غیرواقعی افراد را مورد تأیید قرار می‌دهند اقدام شود اما به نظر نمی‌رسد این بند حلال مشکل باشد و لذا شایه بروز فساد وجود

جدول سه - وضع ۳ نهاد حمایتی عمده کشور / ارقام میلیارد ریال

نام سازمان	سال ۷۷		سال ۷۸	
	درآمد	هزینه	درآمد	هزینه
تأمین اجتماعی	۶۹۰	۶۵۷۸	۴۱۲	۱۵۹۲۸۵
صندوق بازنستگی کشوری	۱۷۲۷	۱۹۶۴	۱۹۷	۸۲۶۶
صندوق بازنستگی لشکری	۴۹	۱۲۸۱	۷۹۱	۱۰۰۲۱

هستند، تعلق خواهد گرفت و مابقی مبلغ به افرادی که هم‌اکنون مستمری‌بگیر یا حقوق‌بگیر دولتند پرداخت خواهد شد. از این رو در مورد بخش عمده مبلغ یارانه مشکلی در نحوه پرداخت پیش نخواهد آمد، اما اجرای طرح در مورد افرادی که تحت عنوان گروه‌های غیر تحت پوشش از آنها یاد شده با مشکل مواجه خواهد شد. ظاهراً این امر از

میلیون‌ها نفر از مردم به بودجه دولت راهی است که به نتیجه‌ای نخواهد رسید. شیوه‌ای است که در درازمدت اثرات مخربی بر جا خواهد گذاشت.

همچنین به راحتی قابل پیش‌بینی است که با اعلام آغاز مرحله شناسایی افراد مشمول طرح، شمار زیادی خود را واجد شرایط معرفی کنند و انتخاب بخشی از افراد توسط دولت به بروز چالش‌هایی در سطح جامعه منجر شود. از سوی دیگر صرف‌نظر از